

Regeringens proposition

1976/77: 52

om ändrade beskattningsregler för avgångsersättningar till vissa tjänstemän

beslutad den 15 december 1976.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga det förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

INGEMAR MUNDEBO

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att avgångsersättning som utgår till arbetstagare enligt trygghetsavtal mellan Privattjänstemannakartellen och arbetsgivarorganisation och som fastställs under ledning av ett s. k. trygghetsråd skall vara delvis skattefria på samma sätt som redan gäller för avgångsersättningar enligt kollektiv avgångsbidragsförsäkring.

De nya bestämmelserna föreslås gälla fr. o. m. 1977 års taxering.

Förslag till Lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370)

Härigenom föreskrivs att 32 § 1 mom. och punkt 11 av anvisningarna till 32 § kommunalskattelagen (1928:370) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

32 §

*1 mom.*¹ Till *intäkt* av tjänst hänföras:

avlöning, arvode, traktamente, sportler och annan förmån i penningar, bostad eller annat, som utgått för tjänsten;

pension och i den mån icke annat följer av vad nedan i 2 mom., stadgas livränta, som utgått på grund av sjuk-, olycksfalls- eller skadeförsäkring eller annorledes än på grund av försäkring – dock, såvitt fråga är om sådan livränta till följd av personskada som icke avses i 2 mom., endast livränta eller del därav som avser ersättning för förlorad inkomst av skattepliktig natur – ävensom ersättning, som i annan form än livränta utgått på grund av sjuk- eller olycksfallsförsäkring, tagen i samband med tjänst – dock icke ersättning, som avser sjukvårds- eller läkarekostnader – samt undantagsförmåner, periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk intäkt, som i 31 § avses, samt engångsbelopp som utgår till följd av personskada och utgör skattepliktig intäkt enligt anvisningarna till 19 §.

Som intäkt av tjänst räknas jämväl annat belopp än ovan sagts – såsom vinstandel, återbäring eller vid återköp av försäkring uppuret belopp – vilket utgått på grund av pensionsförsäkring eller sådan sjuk- eller olycksfallsförsäkring, som tagits i samband med tjänst.

Sådan ersättning på grund av kollektiv avgångsbidragsförsäkring som tecknas av arbetsgivare till förmån för arbetstagare och som bestämmes med hänsyn även till andra omständigheter än den försäkrades levnadsålder och anställningstid räknas endast delvis som intäkt av tjänst på sätt närmare angives i punkt 11 av anvisningarna. Motsvarande gäller i fråga om sådan avgångsersättning som annorledes än på grund av kollektiv avgångsbidragsförsäkring utbetalas av staten till arbetstagare.

Sådan ersättning på grund av kollektiv avgångsbidragsförsäkring som tecknas av arbetsgivare till förmån för arbetstagare och som bestämmes med hänsyn även till andra omständigheter än den försäkrades levnadsålder och anställningstid räknas endast delvis som intäkt av tjänst på sätt närmare angives i punkt 11 av anvisningarna. Motsvarande gäller i fråga om sådan avgångsersättning som annorledes än på grund av kollektiv avgångsbidragsförsäkring utbetalas av staten till arbetstagare. Även avgångsersättning som utbetalas till arbetstagare som omfattas av s. k.

¹ Som senaste lydelse har upptagits lydelsen enligt prop. 1976/77:50.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

trygghetsavtal räknas endast delvis som intäkt av tjänst på det sätt som anges i punkt 11 av anvisningarna.

Har tjänsteinnehavare såsom löneförmån innehaft fastighet på sådant sätt, att garantibelopp för fastigheten skall enligt 47 § upptagas som skattepliktig inkomst för honom, skall dock intäkt, vilken tjänsteinnehavaren åtnjutit från fastigheten, räknas såsom intäkt av jordbruksfastighet eller av annan fastighet.

Anvisningar

till 32 §

11.² Med bestämmelsen i 32 § 1 mom. tredje stycket om kollektiv avgångsbidragsförsäkring avses sådan försäkring som meddelas av Arbetsmarknadens försäkringsaktiebolag. Ersättning på grund av dylik försäkring utgår dels med ett s. k. A-belopp, som bestämmes med hänsyn endast till den försäkrades levnadsålder och anställningstid, dels med ett s. k. B-belopp, som bestämmes med hänsyn även till övriga omständigheter i det enskilda fallet. Som intäkt av tjänst räknas dels ersättningens A-belopp, dels den del av ersättningens B-belopp som överstiger ett belopp, motsvarande två gånger det basbelopp som fastställts för januari månad under taxeringsåret med stöd av 1 kap. 6 § lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring.

Bestämmelserna i första stycket äga motsvarande tillämpning i fråga om ersättning på grund av sådan kollektiv avgångsbidragsförsäkring i annan försäkringsanstalt som beträffande ersättningens storlek och övriga villkor motsvarar kollektiv avgångsbidragsförsäkring hos Arbetsmarknadens försäkringsaktiebolag.

Med bestämmelsen i 32 § 1 mom. tredje stycket om avgångsersättning som utgår annorledes än på grund av kollektiv avgångsbidragsförsäkring avses sådan avgångsersättning som staten utbetalar till arbetstagare och som utgår enligt motsvarande grunder som ersättning på grund av kollektiv avgångsbidragsförsäkring i Arbetsmarknadens försäkringsaktiebolag.

Bestämmelserna i 32 § 1 mom. tredje stycket om avgångsersättning till arbetstagare som omfattas av s. k. trygghetsavtal avser sådan ersättning, som utgår enligt trygghetsavtal mellan Privattjänstemannakartellen och arbetsgivarorganisation och fastställs under ledning av ett s. k. trygghetsråd. Ersättning på grund av sådant trygg-

² Senaste lydelse 1970:130.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

hetsavtal utgår dels med ett belopp som utbetalas månaden efter det att anställningen har upphört, dels med ytterligare ett belopp som utbetalas när arbetstugaren har varit arbetslös i minst sex månader. Som intäkt av tjänst räknas dels det förnämnda beloppet, dels den del av det senare beloppet som överstiger vad som motsvarar två gånger det basbelopp som med stöd av 1 kap. 6 § lagen om allmän försäkring har fastställts för januari månad under taxeringsåret.

Denna lag träder i kraft dagen efter den dag, då lagen enligt uppgift på den här utkommit från trycket i Svensk författningssamling, och tillämpas första gången vid 1977 års taxering.

BUDGETDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1976-12-15

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Bohman, Ahlmark, Romanus, Turesson, Gustavsson, Antonsson, Mogård, Olsson, Dahlgren, Söder, Troedsson, Mundebo, Krönmark, Ullsten, Burenstam Linder, Wikström, Johansson, Friggebo

Föredragande: statsrådet Mundebo

Proposition om ändrade beskattningsregler för avgångsersättningar till vissa tjänstemän

1 Inledning

År 1967 infördes partiell skattefrihet för vissa avgångsbidrag som utgår till arbetstagare på grund av kollektiv avgångsbidragsförsäkring, AGB (prop. 1967:39, BevU 1967:28, rskr 1967:169, SFS 1967:159). Dessa regler innebär att den del av ersättningen på grund av AGB som har bestämts med hänsyn även till andra omständigheter än den försäkrades ålder och anställningstid räknas som skattepliktig intäkt av tjänst endast till den del ersättningen överstiger ett belopp motsvarande två gånger det basbelopp som enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, AFL, har fastställts för januari månad under taxeringsåret. Genom lagstiftning år 1970 gjordes de berörda bestämmelserna tillämpliga även på ersättningar som utbetalas av staten efter liknande grunder som bidrag enligt AGB-försäkring (prop. 1970:111, BevU 1970:38, rskr 1970:214, SFS 1970:130).

Tjänstemännens centralorganisation (TCO) har i framställning till finansdepartementet hemställt att motsvarande partiella skattefrihet skall införas för den del av avgångsersättning (AGE) inom Privattjänstemannakartellens (PTK:s) organisationsområde som utgår sedan tjänsteman, som uppsagts på grund av driftsinskränkning eller liknande omständighet, har varit arbetslös under minst sex månader.

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av kammarrätten i Stockholm, socialstyrelsen, riks försäkringsverket (RFV), försäkringsinspektionen, riksskatteverket (RSV), länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Västmanlands och Västernorrlands län, livförsäkringsskattekommittén (Fi 1971:07, LSK), 1972 års skatteutredning

(Fi 1972:02), Centralorganisationen SACO/SR, Folksam, Kooperativa förbundet (KF), Landsorganisationen i Sverige (LO), Svenska arbetsgivareförbundet (SAF), Svenska försäkringsbolags riksförbund, Sveriges grossistförbund, Sveriges hantverks- och industriorganisation (SHIO), Sveriges köpmannaförbund och Sveriges redareförening.

KF har åberopat Folksams yttrande medan Sveriges grossistförbund har uttalat att man ansluter sig till de synpunkter som SAF har framfört.

2 Nuvarande ordning

2.1 AGB

Beträffande AGB:s tillkomst och innebörd kan i första hand hänvisas till vad som har anförts i prop. 1967:39 (s. 7 f.). Framställningen begränsas därför till en sammanfattning av vad som f. n. gäller på detta område.

Genom avtal mellan SAF och LO utgår under vissa förutsättningar AGB från arbetsmarknadens försäkringsbolag (AFA) om försäkrad arbetstagare – utan egen förskyllan – förlorar sin anställning på grund av driftsmässiga förändringar vid det företag där han är anställd. Under motsvarande förutsättningar utgår AGB enligt avtal mellan Kooperationens förhandlingsorganisation (KFO) och LO till arbetstagare inom Kooperationens område av arbetsmarknaden.

Försäkringsskydd enligt AGB inträder den dag då arbetstagare, som har fyllt 40 år, under fem år har utfört avlönat arbete hos en arbetsgivare som har gällande AGB-försäkring. Försäkringen varar därefter under den tid som arbetstagaren – intill dess han har fyllt 65 år – är anställd och utan längre tidsavbrott utför avlönat arbete hos arbetsgivaren. Avgångsbidrag enligt AGB kan utgå med två olika delbelopp, s. k. A-belopp och B-belopp. A-belopp utgår med 200 kr. för varje fullt anställningsår som arbetstagaren har varit anställd hos arbetsgivare som omfattas av försäkringen. Utöver vad som tidigare har angivits gäller som villkor för rätt till A-belopp att arbetstagaren i sin anställning hos företaget huvudsakligen har utfört heltidsarbete. Om en anställd av hälsoskäl måste lämna sin anställning efter det att han har fyllt 60 år, kan AFA under vissa förutsättningar medge eftergift från kravet på att anställningsavtalet skall ha sagts upp av arbetsgivaren på grund av driftsmässig förändring.

B-belopp utgår i normalfallet med högst 9 000 kr. men kan i vissa fall uppgå till 12 000 kr. Högsta B-belopp utgår till arbetstagare som har fyllt 62 men ej 65 år. Om arbetstagaren har fyllt 40 men ej 50 år, uppgår helt B-belopp till 4 500 kr. B-belopp kan utgå till arbetstagare som i samband med friställning eller inom fem år därefter blir varaktigt arbetslös. Rätt till B-belopp avgörs av AFA efter en prövning av de svårigheter som uppkommer genom arbetslösheten i varje särskilt fall.

2.2 Skatteregler för avgångsersättning

Avgångsersättning till avskedad arbetstagare utgör enligt huvudregeln skattepliktig intäkt av tjänst för mottagaren. Lindring i beskattningen kan i vissa fall medges enligt bestämmelserna i 50 § 2 mom. kommunalskattelagen (1928:370), KL, om extra avdrag för nedsatt skatteförmåga. Vidare kan viss skattelindring erhållas genom skatteberäkning enligt lagen (1951:763) om beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst.

I två undantagsfall är emellertid skatteplikten inskränkt. Det ena undantaget gäller avgångsvederlag till jordbrukare som upphört med sitt jordbruk. Enligt punkt 12 av anvisningarna till 21 § KL skall viss del av sådant vederlag inte räknas som skattepliktig intäkt. Det andra undantaget gäller ersättning som utgår till avskedad arbetstagare i form av AGB. Enligt 32 § 1 mom. tredje stycket KL och punkt 11 av anvisningarna till samma paragraf är den del av AGB som utgår i form av A-belopp skattepliktig i sin helhet medan den del som utgår som B-belopp räknas som skattepliktig intäkt av tjänst endast till den del den överstiger ett belopp motsvarande två gånger basbeloppet enligt AFL för januari månad under taxeringsåret. För januari månad 1976 var basbeloppet 9 700 kr. vilket innebär att hela B-beloppet vid 1976 års taxering kommer att undantas från beskattning.

De särskilda beskattningsreglerna i 32 § 1 mom. KL är tillämpliga – förutom i fråga om AGB som utbetalas av AFA – även på ersättning från annan försäkringsanstalt om ersättningens storlek och övriga villkor motsvarar vad som gäller om försäkring i AFA. På grund härav kommer den partiella skattefriheten att gälla även för AGB som utgår från Folksam. Samma regler gäller vidare för sådan avgångsersättning som staten annorledes än på grund av kollektiv avgångsbidragsförsäkring utbetalar till arbetstagare under förutsättning att ersättningen utgår enligt motsvarande grunder som gäller för AGB från AFA.

3 Framställningen

TCO har i framställning den 3 oktober 1974 och kompletterande skrivelse den 23 december 1975 till finansdepartementet anfört i huvudsak följande.

Ett system för utgivande av AGE till tjänstemän, som har uppsagts på grund av driftsmässiga förändringar inom företagen, tillskapades genom avtal mellan SAF och Svenska Industritjänstemannaförbundet, Sveriges arbetsledareförbund samt Sveriges Civilingenjörskörbundet åren 1969 och 1970. Reglerna för AGE-systemet intogs sedermera i trygghetsavtalet mellan SAF och PTK. Verksamheten står under ledning av ett partsgemensamt organ kallat trygghetsråd.

Trygghetsavtal med samma AGE-system som på SAF-området har även slutits mellan PTK-förbunden samt Statsföretagens förhandlingsorganisa-

tion, Kooperationens förhandlingsorganisation och Sveriges kooperativa och allmännyttiga bostadsföretags förhandlingsorganisation. Verksamheten står även i dessa fall under ledning av partsorgan i form av trygghetsråd.

Syftet med AGE-systemet är att överbrygga de ekonomiska svårigheter som kan uppstå för tjänstemän som har blivit uppsagda på grund av driftsmässiga förändringar och därvid löper risk att för kortare eller längre tid bli arbetslösa. En bedömning görs alltid av den enskilde tjänstemannens speciella situation. Ersättningarna kan därför variera från fall till fall.

Vissa grundläggande förutsättningar måste vara uppfyllda för att en tjänsteman skall kunna få AGE. För det första krävs att tjänstemannen skall vara anställd vid ett företag som är bundet av trygghetsavtalet mellan SAF eller annan arbetsgivarorganisation och PTK eller PTK-förbund. Avtalet gäller för samtliga tjänstemän vid ett sådant företag oavsett organisations-tillhörighet, dock med undantag för tjänstemän i vissa högre befattningar. Vidare krävs att tjänstemannen skall ha blivit uppsagd på grund av driftsmässiga förändringar, t. ex. driftsinskränkning, driftsnedläggelse eller liknande, men däremot inte av skäl som hänför sig till tjänstemannens person. Ytterligare en förutsättning är att tjänstemannen skall vara 40 år eller äldre när anställningen upphör. Om tjänstemannen har uppnått ordinarie pensionsålder när anställningen upphör kan dock AGE inte utgå. För rätt till AGE uppställs också krav på att tjänstemannen skall ha varit anställd i minst fem år i följd hos arbetsgivaren när anställningen upphör. I denna tid inräknas dock även tid som arbetare vid företaget, tid vid annat AGE-anslutet företag inom samma koncern samt tid vid annat AGE-anslutet företag oavsett avtalsområde, om tjänstemannen har blivit uppsagd också från detta företag på grund av driftsmässiga förändringar.

Om en tjänsteman uppfyller dessa grundläggande villkor görs i en särskild beredningsgrupp under trygghetsrådet med representanter för parterna en bedömning av hans individuella situation och därvid fastställs det belopp som skall utgå som AGE.

Trygghetsrådet tar i sin bedömning hänsyn till ett antal faktorer som parterna i avtalet beslutat skall ligga till grund för AGE-beloppets storlek. Dessa faktorer är ålder, anställningstid, antal återstående år till ordinarie pensionsålder, yrkeskunnande, utbildning och praktik, det lokala arbetsmarknadsläget och tjänstemannens bundenhet till orten, medicinskt eller annat handikapp och särskilt stor försörjningsbörda. För varje aktuell tjänsteman görs sålunda en sammanvägning av dessa faktorer.

Ett första AGE-belopp (*rat 1*) utgörande 30 % av det beviljade totalbeloppet utbetalas månaden efter det att tjänstemannens anställning har upphört. Det föreligger inget krav på att tjänstemannen skall vara arbetslös vid detta tillfälle.

De tjänstemän som är arbetslösa efter sex månader får sin ansökan om AGE upptagen till förnyad prövning. Om det konstateras att tjänstemannen har haft en arbetslöshetsperiod på sex månader och fortfarande är arbetslös,

utgår ett andra AGE-belopp (rat 2) utgörande återstående 70 % av det beviljade totalbeloppet.

I princip sammanfaller detta system med det AGB-system varom överenskommelse tidigare har träffats mellan SAF och LO. AGE-systemet har erhållit sin nuvarande utformning dels för att det i högre grad än tidigare skall sammanfalla med SAF/LO:s AGB-system, dels för att det skall gynna de särskilt ömmande fallen. Skillnaden är i princip att AGE-systemet saknar anvisningar i form av schabloniserade belopp. I det systemet sker i stället i varje särskilt fall en systematisk prövning av den enskildes situation med avseende på de faktorer som här tidigare har angivits.

Av följande sammanställning över utbetald AGE under tiden 30 juni 1973–31 december 1974 framgår att halva antalet AGE-ersättningar låg mellan 5 200 kr.(undre kvartilen) och 22 200 kr. (övre kvartilen) med ett medianbelopp av 12 100 kr.

Beräkning av medianer och kvartilvärden för AGE fr. o. m. 1973-06-30 t. o. m. 1974-12-31

1. Storlek av totalt utbetalt belopp (rat 1 + rat 2)
2. Storlek av enbart rat 2

Beräkning enligt	Antal utbetalningar	Undre kvartilen	Median	Övre kvartilen
1	1 869	5 200	12 100	22 200
2	732	6 100	10 000	14 000

Andra raten som uppgår till 70 % av totalbeloppet utbetalas om arbetslöshetsperioden enligt intyg av arbetsförmedling har uppgått till sex månader. Alla rat 2-fall som redovisas i sammanställningen omfattar således personer som har varit arbetslösa under minst sex månader. Av materialet framgår även att hälften av de utbetalade ersättningarna i form av rat 2 ligger mellan 6 100 och 14 000 kr., med en median av 10 000 kr.

TCO hemställer att skattefrihet intill två basbelopp beviljas för rat 2, som enligt det anförda är beroende av en dokumenterad lång arbetslöshet.

4 Remissyttrandena

Flertalet remissinstanser tillstyrker TCO:s framställning eller lämnar denna utan erinran. Så gör *kammarrätten i Stockholm, socialstyrelsen, RFV, länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands och Västmanlands län, 1972 års skatteutredning, SACO/SR, Folksam, LO, SAF, Svenska försäkringsbolags*

riksförbund. SHIO, Sveriges köpmannaförbund och Sveriges redareförening. Dessa remissinstanser framhåller bl. a. att AGE har samma syfte som AGB samt att det är önskvärt att arbetstagare behandlas lika i beskattningshänseende oavsett om de är arbetare eller tjänstemän. RSV framhåller att en väsentlig skillnad mellan AGE och AGB är att ersättningarna enligt AGB är maximerade i försäkringsavtalet vilket kan leda till väsentligt lägre belopp än enligt AGE. Trots starka principiella betänkligheter vill dock verket av likformighetsskäl inte motsätta sig bifall till framställningen. RSV konstaterar att ersättning enligt AGE-systemet kan utgå till företag och framhåller att skattefriheten därför bör begränsas till sådana fall då rat 2 har utgivits till friställd. Enligt verket bör skattefrihet i princip inträda endast då ersättningen uppgår till högst två basbelopp. För att undvika tröskeeffekter bör emellertid någon form av avtrappningssystem konstrueras för större belopp. Inte heller LSK vill i princip motsätta sig bifall till framställningen men framhåller att det bör beaktas att ersättning i form av AGE kan utgå med väsentligt högre belopp än ersättning i form av AGB. Ersättning enligt AGE-systemet anges i sällsynta fall kunna uppgå till 100 000 kr. LSK föreslår en modell för avtrappning av skattskyldigheten vid ersättningar överstigande två basbelopp som innebär full skatteplikt när ersättningen uppgår till sex basbelopp. Bl. a. SHIO framhåller att en partiell skattefrihet för AGE bör medföra en motsvarande sänkning av ersättningsbeloppen vilket i sin tur bör leda till att företagens avgifter för AGE sänks. Sveriges köpmannaförbund anser att företagare som idkar näring under enskild firma och andra liknande former i detta hänseende bör likställas med anställda.

Försäkringsinspektionen understryker att skatteplikt för ersättning från erkänd arbetslöshetskassa och kontant arbetsmarknadsstöd liksom sjukpenning enligt AFL i princip har införts genom lagstiftning år 1973. Inspektionen anser det vara väsentligt att olika stödformer med samma syfte i beskattningshänseende behandlas lika och ifrågasätter därför om inte gällande skattefrihet för vissa förmåner från AGB liksom för motsvarande förmåner på det statliga området bör slopas. Enligt inspektionen bör det uppdras åt LSK att utreda frågan. I avvaktan på resultatet av en sådan utredning bör den av TCO föreslagna utvidgningen av området för skattefrihet inte genomföras. Även länsstyrelsen i Malmöhus län förordar en närmare utredning med hänsyn till att det f. n. inte är möjligt att göra en fullständig jämförelse mellan AGB- och AGE-systemen.

TCO:s framställning avstyrks av länsstyrelserna i Göteborgs och Bohus samt Västernorrlands län. Dessa remissinstanser framhåller bl. a. att AGE inte utgår på grund av försäkring och att stora skillnader kan uppkomma i storleken av de belopp som utgår enligt de båda systemen.

5 Föredraganden

Avgångsersättning som utgår till avskedad arbetstagare utgör enligt huvudregeln skattepliktig intäkt av tjänst för mottagaren. Under vissa omständigheter kan lindring i beskattningen av avgångsersättning medges enligt reglerna i 50 § 2 mom. kommunalskattelagen (1928:370), KL, om extra avdrag för nedsatt skatteförmåga. Vidare kan viss skattelindring erhållas genom skatteberäkning enligt lagen (1951:763) om beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst.

Från huvudregeln om skatteplikt för avgångsersättning finns dock vissa undantag. Sålunda gäller enligt 32 § 1 mom. tredje stycket KL och punkt 11 av anvisningarna till samma paragraf att ersättning enligt kollektiv avgångsbidragsförsäkring (AGB), som utges av Arbetsmarknadens försäkringsaktiebolag (AFA) endast delvis är skattepliktig. Motsvarande gäller ersättning som utges av annan försäkringsanstalt om den till storlek och villkor i övrigt överensstämmer med AGB hos AFA. På grund av sistnämnda regel gäller den partiella skattefriheten även AGB som utges av Folksam. AGB kan utgå till arbetstagare mellan 40 och 65 år som mister sin anställning till följd av driftsmässiga förändringar vid det företag där vederbörande är anställd. Ersättningen är uppdelad i två delbelopp, nämligen ett A-belopp, vars storlek bestäms med hänsyn till arbetstagarens anställningstid, och ett B-belopp som utgår efter en prövning av omständigheterna i det särskilda fallet. För rätt till B-belopp krävs bl. a. att arbetstagaren i samband med friställningen eller inom fem år därefter blir varaktigt arbetslös. B-belopp utgår normalt med högst 9 000 kr. men kan under vissa omständigheter uppgå till 12 000 kr. Reglerna i 32 § 1 mom. KL innebär att den del av AGB som utgår som A-belopp är skattepliktig i sin helhet medan den del som utgår som B-belopp endast är skattepliktig till den del den överstiger ett belopp motsvarande två gånger det basbelopp som har fastställts enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, AFL, för januari månad under taxeringsåret. Förutom beträffande AGB är reglerna tillämpliga på avgångsersättning som av staten annorledes än i form av AGB utbetalas till arbetstagare under förutsättning att ersättningen utgår enligt motsvarande grunder som AGB.

TCO hemställer i sin framställning om partiell skattefrihet för avgångsersättningar (AGE) inom Privatjänstemannakartellens (PTK:s) organisationsområde. I framställningen anfördes bl. a. följande. Regler om AGE till tjänstemän som har blivit uppsagda till följd av driftsmässiga förändringar inom företagen har intagits i trygghetsavtal mellan PTK och Svenska arbetsgivareföreningen, Statsföretagens förhandlingsorganisation, Kooperations förhandlingsorganisation samt Sveriges kooperativa och allmännyttiga bostadsföretags förhandlingsorganisation. Enligt samtliga avtal bestäms ersättningen av ett partsgemensamt organ, ett s. k. trygghetsråd. Syftet med AGE-systemet är att överbrygga de ekonomiska svårigheter som kan uppstå

för tjänstemän som på grund av uppsägning riskerar att bli arbetslösa för längre eller kortare tid. För rätt till AGE krävs att tjänstemannen skall vara minst 40 år när anställningen upphör och att han vid denna tidpunkt har varit anställd hos arbetsgivaren minst fem år i följd. I femårstiden inräknas därvid även i vissa fall anställning i annan funktion än som tjänsteman eller hos annan arbetsgivare. Om de grundläggande villkoren för AGE är uppfyllda görs en bedömning av den enskilda tjänstemannens situation för att avgöra ersättningens storlek. Vid denna bedömning tas hänsyn bl. a. till tjänstemannens ålder och anställningstid. AGE utgår i två belopp, rat 1 och rat 2. Rat 1 utgör 30 % av det beviljade totalbeloppet. Rat 2 utgör återstående 70 % av ersättningen och detta belopp utbetalas när tjänstemannen har varit arbetslös under sex månader. Under tiden 30 juni 1973–31 december 1974 utgjorde medianvärdet 10 000 kr. för rat 2. TCO hemställer att skattefrihet beviljas för rat 2 intill två basbelopp.

Flertalet remissinstanser har tillstyrkt bifall till framställningen eller lämnat denna utan erinran och har därvid bl. a. understrukit att AGE har samma syfte som AGB. Ett par remissinstanser anser dock – med hänsyn till att ersättning enligt AGE kan utgå med väsentligt högre belopp än enligt AGB – att skattefriheten för AGE bör avtrappas när ersättningen överstiger två basbelopp för att upphöra helt när ersättningen når en viss nivå, t. ex. sex basbelopp. Ett par andra remissinstanser har av samma skäl avstyrkt bifall till framställningen. Några remissinstanser anser att ytterligare utredning bör ske innan man tar ställning till framställningen.

För egen del får jag anföra följande. Vid genomförandet av reglerna om partiell skattefrihet för AGB framhöll föredraganden som skäl för denna speciella form av skattelindring att ömmande omständigheter måste anses föreligga när AGB utgår i form av B-belopp, eftersom detta belopp utbetalas endast till arbetstagare som har avskedats efter lång tjänst hos ett företag och som av åldersskäl eller annan orsak kan förutsättas ha särskilt små möjligheter att få nytt likvärdigt arbete (prop. 1967:39 s. 17 f.). Det framhölls också att tillräcklig skattelindring i dessa fall inte kunde åstadkommas genom tillämpning av reglerna om extra avdrag för nedsatt skatteförmåga eller reglerna om ackumulerad inkomst.

Syftet med AGE-systemet är detsamma som för AGB, nämligen att överbrygga de ekonomiska svårigheter som uppstår för en arbetstagare som utan egen förskyllan avskedats till följd av driftsinskränkning eller nedläggning av företag. Även vad beträffar den tekniska utformningen föreligger likheter mellan de båda systemen, bl. a. såtillvida att ersättningen enligt båda utgår i form av två delbelopp varav det ena är beroende av att en längre arbetslöshet har förelegat. Det finns emellertid även viktiga skillnader mellan AGE och AGB. Den viktigaste torde vara att AGE-systemet inte innehåller några regler om schabloniserade ersättningsbelopp på samma sätt som AGB. Detta medför att AGE i enstaka fall torde kunna komma att utgå med väsentligt högre belopp än som gäller för AGB. Denna omständighet har av några

remissinstanser ansetts motivera antingen att framställningen inte bör bifallas eller att en regel om avtrappning av det skattefria AGE-beloppet införs. Jag vill i anslutning härtill framhålla följande. I dagens samhälle kan inte undvikas att strukturrationaliseringarna kan medföra risk för att tjänstemän drabbas av arbetslöshet i större omfattning än som tidigare var fallet. I vissa fall kan arbetslösheten bli långvarig. På grund av litet utbud av likvärdiga tjänster måste friställda tjänstemän i många fall vara beredda att byta bostadsort efter friställningen. Jag anser mot denna bakgrund att ömmande omständigheter generellt måste antas föreligga i fråga om tjänstemän som har varit arbetslösa under så lång tid att de får AGE i form av den s. k. rat 2. Detta bör enligt min mening medföra att skattelindring införs för viss del av detta belopp. Jag vill i detta sammanhang understryka att principiella skäl talar för att behandla olika kategorier av arbetstagare lika i detta hänseende. I likhet med flertalet remissinstanser anser jag det vara naturligt att beskattningsreglerna för AGE utformas så att rat 1 i sin helhet blir skattepliktig medan rat 2 blir skattepliktig endast i den mån den överstiger belopp motsvarande två gånger det basbelopp som gäller för januari månad under taxeringsåret. Av i avsnitt 2.1 intagna uppgifter om storleken av utgående AGE får anses framgå att dessa ersättningar i flertalet fall kommer att rymmas inom två basbelopp. Med hänsyn härtill föreligger enligt min mening f. n. inte skäl att på grund av enstaka högre ersättningar komplicera lagstiftningen med regler om avtrappning av skattefriheten vid AGE. Denna fråga bör dock kunna omprövas om den framtida utvecklingen skulle visa att AGE kommer att utgå med väsentligt högre belopp än som hittills har varit fallet. Med anledning av vad ett par remissinstanser har påpekat vill jag framhålla att skattefrihet för viss del av AGE givetvis endast bör kunna komma i fråga när beloppet har utbetalats till den friställda tjänstemannen och alltså inte när ersättningen utgår till företaget.

Mitt förslag föranleder ändring i 32 § tredje stycket KL och punkt 11 av anvisningarna till samma paragraf.

6 Ikraftträdande

De nya bestämmelserna om partiell skattefrihet för AGE bör träda i kraft snarast möjligt och tillämpas på ersättningar som har utbetalats fr. o. m. den 1 januari 1976.

7 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att antaga inom budgetdepartementet upprättat förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370).

8 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga det förslag som föredraganden har lagt fram.